

1

Sprawozdanie
o działalności Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN
w roku 1958

Charakterystyka działalności Komitetu w świetle zadań zapla-
nowanych na rok 1958

Przyjęty na plenarnym posiedzeniu Komitetu w dniu 13 marca 1958 r. plan pracy przewidywał następujące zadania do wykonania w r. 1958:

1/ Sesje i konferencje naukowe Komitetu, 2/ prace zespo-
łów badawczych Komitetu, 3/ działalność wydawnicza. Dla reali-
zacji tych zadań Komitet uzyskał kwotę 170.000 zł na prace zle-
cone.

Kwotę 170.000 zł na prace zlecone podzieleno w sposób
następujący:

1/ Zespół badawczy rozwoju mowy i myślenia	30.000.--
2/ Sekcja poznawcza zespołu badawczego rozwoju mowy i myślenia	15.000.--
3/ Zespół badawczy logicznych podstaw nauczania	20.000.--
4/ Zespół badający rozwój umysłowy dorasta- jącej młodzieży	20.000.--
5/ Zespół "Film a dziecko"	8.000.--
6/ Zespół literatury dla dzieci i młodzieży	10.000.--
7/ Badania twórczości J. Korczaka	10.000.--
8/ Recenzje prac kwalifikowanych do druku	10.000.--
9/ Udział w pracach naukowych organizacji międzynarodowych	10.000.--
10/ Sesje naukowe	10.000.--
11/ Recenzje i inne wydatki	17.000.--
	170.000.--

1. Konferencje naukowe.

W r. 1958 Komitet zorganizował położył nacisk na organizowa-
nie konferencji problemowych, podczas których starośwo zespoły
bi Komitetu jak i poszczególni jego członkowie przedstawiali-

2

by do publicznej dyskusji wyniki swych badań. Jednakże w od-
powiedzi na apel Prezydium Komitetu w sprawie zgłaszania te-
matów referatów lub komunikatów naukowych wpłynęło bardzo nie-
wiele propozycji. Plan pracy na rok 1958 przewidywał morga-
nizowanie 5 konferencji problemowych. Realizacja planu przed-
stawia się następująco:

Konferencja naukowa na temat wydajności pracy.

W dn. 11 i 12 marca odbyła się konferencja naukowa na
temat pedagogicznej i psychologicznej problematyki wydajności
pracy. Na plenarnym posiedzeniu w dniu 11 marca referaty wy-
głosili: Prezes PAN prof. dr T. Kotarbiński - pt. "Zadania i
perspektywy ogólnej teorii sprawnego działania", prof. dr
B. Suchodolski pt. "Wychowanie a perspektywy rozwoju cywil-
izacji technicznej", prof. dr B. Bielecki - Żelazowski -
Nauka o pracy, prof. dr Włodzisław Miasiaro - Fizjologiczne
zagadnienia pracy ludzkiej, prof. dr T. Tomaszewski - Współ-
czesne tendencje psychologii pracy, doc. dr W. Szemerla - Pe-
dagogiczne problemy przygotowania młodzieży do pracy w go-
spoŕstwie narodowej.

Dnia 12 marca 1958 r. toczyły się obrady w 2 sekcjach:
psychologicznej i pedagogicznej, gdzie wygłoszono szereg
referatów na tematy bardziej szczegółowe.

Materiały z sesji, zarówno referaty jak sprawozdania
z obrad, publikowały liczne czasopisma, m.in. Nauka Polska,
Nowa Szkoła. Ogólne sprawozdanie z konferencji ukazało się
w numerze 5 "Sprawozdań z prac naukowych Wydziału Nauk Spo-
łecznych PAN". Całość materiałów ukaze się w osobnym wydaw-
nictwie, a mianowicie w Zeszytach Problemowych "Nauki Pol-
skiej" /zeszyt 17/.

Konferencja na temat nauczania matematyki w
szkołach ogólnokształcących.

W dniu 14 maja 1958 r. odbyła się konferencja plenar-
na Komitetu z udziałem zaproszonych matematyków na temat
nauczania matematyki w szkołach ogólnokształcących. Refera-
ty wygłosili: prof. dr A. Bielecki pt. "Problemy szkolne ma-
tematyki na tle współczesnych poglądów na jej strukturę lo-
giczną", prof. dr S. Jaśkowski pt. "Problem modernizacji na-
uczania programowego w zakresie matematyki w szkołach ogóln-
kształcących", dr A. Fossel - "Poglądy na istotę teorii

akcjomatycznej oraz ich wpływ na kształtowanie się podziału nauczania matematyki w szkole średniej", doc.dr Z.Krygowska. "Analiza zasad i konstrukcji obecnego programu matematyki z punktu widzenia ich zgodności z zasadami współczesnej metodologii matematyki", prof.dr T.Czesłowski - "Korelacja między logiką a matematyką w programach szkoły ogólnokształcącej".

Zarówno w referatach jak i w dyskusji zgodnie stwierdzano, że obecny program szkolny matematyki jest przestarzały i nie wprowadza uczniów nawet w przybliżeniu w imponujące zdobycze wiedzy matematycznej. Wiedomości, które uczeń wynosi ze szkoły ogólnokształcącej nie przekraczają w zasadzie stanu wiedzy matematycznej sprzed 100 lat. Zaproponowano też szereg konstruktywnych zmian w programie nauczania matematyki. Sprawozdanie z konferencji było opublikowane w czasopiśmie pedagogicznym, ukazało się również w "Sprawozdaniach z prac naukowych Wydziału Nauk Społecznych PAN".

Całość materiałów konferencji, referaty i sprawozdania z dyskusji, ukazało się jako podwójny zeszyt czasopisma: "Matematyka".

Konferencja na temat wychowania estetycznego.

Na konferencji Komitetu w dniu 24 października 1958 r. referat na temat wychowania estetycznego wygłosił prof.dr B. Nawrockiński. Sprawozdanie z tego posiedzenia ukazało się w jednym z najbliższych numerów "Sprawozdań z prac naukowych Wydziału Nauk Społecznych PAN", jak również w czasopiśmie pedagogicznym.

Konferencja na temat badań nad młodzieżą.

Konferencja na temat badań nad młodzieżą odbyła się w dniu 17 listopada 1958 r. Wyniki dotychczasowych badań zespołu umysłowego dorastającej młodzieży prowadzonych przez zespół badawczy Komitetu Nauk Pedagogicznych przedstawił kierownik tego zespołu, doc.dr Jan Konopniński. Konferencja miała na celu dokonanie przeglądu badań nad młodzieżą. Dlatego reprezentanci instytucji i placówek naukowych zajmujących się badaniami nad młodzieżą przedstawili tematykę badawczą. Postulowano konieczność skoordynowania badań nad młodzieżą przez Komitet Nauk Pedagogicznych.

Sprawy organizacyjne.

Na posiedzeniu Komitetu w dniu 13 marca 1958 r. odbyła się dyskusja nad sprawozdaniem z działalności Komitetu w r.1957 oraz nad projektem planu pracy na r.1958.

Na posiedzeniu w dniu 24 października 1958 przedyskutowano plany wydawnicze w zakresie pedagogiki i psychologii oraz plan pracy na r. 1959.

2. Praca Zespołów badawczych Komitetu.

Zgodnie z planem pracy kontynuowały badania w r. 1958 następujące zespoły: a/ rozwoju mowy i myślenia w Krakowie i w Poznaniu, b/ badania zasobu umysłowego młodzieży dorastającej, c/ literatury dziecięcej i młodzieżowej. W związku ze zwiększeniem kwot na prace słocone do 170.000 można było część pieniędzy przeznaczyć na badania twórczości J. Korcanka, co postulowano na sesji Korcankowskiej Komitetu N. Ped. Zdecydowano utrzymać jeszcze w r. 1958 zespół logicznych podstaw nauczania. Część budżetu przeznaczono dla zespołu "Film a dziecko", na prace eksperymentalne zespołu myślenia i na sebranie materiałów o placówkach eksperymentalnych w Polsce w l. 1900-1939.

Zespół: "Rozwój mowy i myślenia dziecka"

Zespół pod kierownictwem prof. dra S. Szumana kontynuował prace nad badaniem współzależności rozwoju mowy i myślenia dzieci.

Zespół w Krakowie - pod bezpośrednim kierownictwem prof. Szumana - zbierał materiał ze zbioru ^{dzienników} rozwoju mowy dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Na te cele służytkowano kwotę 30.000 zł przyznane przez Komitet Nauk Pedagogicznych.

Zebrałe dzienniki rozwoju mowy dzieci posłużyły za podstawę do opracowania szeregu prac naukowo-badawczych, z których w roku 1958 ukazały się w druku i zostały oddane do druku następujące:

1/ Prof. dr Stefan Szuman, Rozwój orientacji dziecka w przestrzeni, Wychowanie w przedszkolu, 1958 nr 1

2/ Prof. dr Stefan Szuman, Zabawy tematyczne dzieci, Wychowanie w przedszkolu 1958/ nr 2

2/ Prof. dr Stefan Szuman, Rozwój i kształtowanie się nasyków u dzieci 2 i 3 letnich, Wychowanie w przedszkolu, 1958/ nr 6.

4/ Prof. dr Stefan Szuman, Rozwój orientacji dziecka w budowie i czynnościach ciała ludzkiego i zwierząt. Wychowanie w przedszkolu, 1958/ nr 10, 1959/ nr 1.

5/ Prof. dr Stefan Sauman, Rozwój orientacji dziecka w czasie, Wiadomości Historyczne, 1958/nr 2 i 3.

6/ Maria Przetacznikowa, Odwspierścianie cech przedmiotów i zjawisk w mowie dzieci w wieku przedszkolnym /Oddane do druku, Monografia U.J./

7/ Maria Przetacznikowa, Rozwój struktury gramatycznej zdania u dwójki dzieci do lat trzech, /oddane do druku do Przeglądu Psychologicznego, nr 3/.

8/ Prof. dr Stefan Sauman, O wypowiedzianej i domyślnej treści wypowiedzi dzieci

/oddane do Przeglądu Psychologicznego, nr 3/.

9/ Lidia Gappertowa - Rozwój rozumienia i posługiwania się pojęciami stosunków wyrażonymi przez spójnik aby u dzieci do lat pięciu, /oddane do Przeglądu Psychologicznego, nr 3/.

10/ Rozwój rozumienia i wyrażania stosunków określonych spójnikami u dzieci do lat trzech - Lidia Gappertowa /część pracy przygotowana do druku, Monografia U.J./

W tekście znajdują się szereg dalszych prac z psychologii rozwojowej i wychowawczej, opartych o dzienniki rozwoju mowy dzieci.

Zespół badania rozwoju mowy i myślenia dzieci w Poznaniu

W roku 1958 prowadzono dalsze prace badawcze nad rozwojem mowy pisanej z uwzględnieniem wyników konferencji odbytej w Poznaniu dnia 10.X.1957 r. /organizowanej przez Komitet Nauk Ped. PAX/. W szczególności przeprowadzono dalsze eksperymenty nad zróżnicowaniem procesów rozwojowych w zależności od rodzaju materiału nauczania. Poza tym przeprowadzono analizę czynników wpływających na proces rozwoju mowy pisanej dzieci. Punktem wyjścia w tej analizie były przeprowadzone w roku sprawozdawczym badania środowisk rodzinnych dzieci 23 oddziałów klas I-IV. Na prace zlecane związane z eksperymentem dydaktycznym i badaniami środowisk rodzinnych dzieci zespół wykorzystał z przyznanej kwoty 15.000 zł sumę 14.963 zł. W pracach zespołu brały udział 24 osoby, głównie nauczyciele szkół poznańskich.

W wyniku powyższych wstępnych analiz przygotowano do druku publikację zbiorową pod redakcją Stanisława Kowalskiego obejmującą prace:

1/ Stanisław Kowalski: "Przedmiot i metody badań zespo-
lowych nad rozwojem mowy pisanej u dzieci", 2/ Stanisław Kowal-
ski: "Społeczna czynnik i psychiczne procesy rozwoju mowy pi-
sanej u dzieci w warunkach pracy szkolnej", 3/ Józefa Czepania:
"Zagadnienie wzajemnej zależności opisywania zasad pisowni i
elementów gramatyki w procesie nauki", 4/ Halina Baczyńska:
"Umiejętność samodzielnego wypowiadania się dzieci na piśmie",
5/ Honorata Konak: "Wpływ pierwszej waksacyjnej na nabyte umiejęt-
ności pisanie", 6/ Maria Tyńska: "Kontaktowanie się mowy pisa-
nej u dzieci opóźnionych w rozwoju", 7/ Teresa Ziegenhagen-
Bartkowska: "Wpływ właściwej wymowy na kontaktowanie się ortogra-
fii u dzieci". Publikacja ta ukaze się w najbliższych dniach
w osobnym tomiku w ramach Zeszytów Naukowych GdM w wydaniu PWN.

Zespół przewiduje - na podstawie dalszych badań - opracowa-
nie kilku monografií, a mianowicie:

1/ Wpływ środowiska przedszkolnego i szkolnego na rozwój
mowy i myślenia dziecka /Stanisław Kowalski/, 2/ Zależność
zasad ortografii i form gramatycznych w procesie nauki
/J.Czepania/, 3/ Samodzielne wypowiadanie się dzieci na piśmie
/H.Baczyńska/, 4/ Rozwój mowy pisanej u dzieci opóźnionych
w rozwoju /M.Tyńska/, 5/ Kontaktowanie się prawidłowej wymowy u
dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych /T.Ziegenhagen-Bart-
kowska/.

Prace nad badaniami sposobu myślowego dorastającej młodzieży.

Zespół prowadzi pod kierownictwem doc.dra Jana Konopnickiego w Wrocławiu. Uzyskał na wstępne prace badawcze w r.
1958 kwotę 30.000 zł. Na podstawie próbných badań przeprowa-
dzonych w różnych instytucjach /szkołach i zakładach pracy/
przygotowano do druku ostateczny tekst testu wiadomości:
A/ z dziedziny humanistyki i B/ z dziedziny matematyki, fizy-
ki i przyrody.

Przeprowadzono badania w Nowej Hucie, Warszawie i Wro-
cławiu oraz dokonano ich wstępnych opracowań /arkusze zbior-
cze, podsumowania itp./. Pożna opracowanie materiału przewi-
dziano na r.1959 pozwoli na przygotowanie następujących prac:
1/ Posiôm uniwersytecki młodzieży robotniczej o jej formalne wyk-
ształcenie /na podstawie materiału z Warszawy/, 2/ Posiôm

myślowy i środowisko kulturalne młodzieży robotniczej, 3/ Czytelniotwo i środowisko kulturalne młodzieży robotniczej /punkt 2 i 3 na podstawie materiałów z Nowej Huty/, 4/ Zainteresowania i wybór szkół uczniów szkół zawodowych /na podstawie materiałów z Wrocławia/.

Prace zespołu przedstawił doc. Konopnicki na konferencji Komitetu N.Ped. w dniu 17.XI.1958 r. Do prac tego zespołu włączono też badania zespołu uniwersyteckiego młodzieży prowadzone na uniwersytecie warszawskim pod kierunkiem prof. Suchodolskiego i doc. Bartoskiego.

Zespół badania twórczości Korczaka.

Kierownikiem zespołu jest doc.dr S.Wołoszyński. Na prace zespołu Komitet N.Ped. przeznaczył 10.000 zł w r.1958. Użytkowano już pierwsze opracowania wydawnictwa pedagogicznego Korczaka, co jest, bo dokonane przez współpracowników Korczaka a mianowicie: Maria Szczenińska - "Dzieci w systemie wychowawczym J.Korczaka", M.Podwyszońska - Materiały do historii Naszego Domu " M.Tenkin - Bibliografia /200 pozycji/ twórczości Korczaka. W roku 1959 przewiduje się dalsze prace, których konспекty już opracowano: I.Merleau - "Dziecko do lat 7 w literaturze Korczaka", S.Żemisz - "Historia Naszego Domu", S.Żemisz - Monografia M.Falskiej, W.Wisłicka - "Korczak w życiu prywatnym", T.Osińska - "System Korczaka w pracy szkolnej".

Zespół logicznych podstaw nauczania.

Na prace zespołu przeznaczono 20.000 zł. Komitet otrzymał tylko jedną pracę, a mianowicie prof.dr J.Dąbalskiej - "Niektóre pojęcia gramatyki w świetle logiki".

Zespół badań w zakresie czytelnictwa dzieci i młodzieży.

W skład zespołu wchodzi 11 osób, głównie z Zakładu Czytelnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, przy Katedrze Pedagogiki Ogólnej prof.Suchodolskiego. W r.1958 zespół uzyskał kwotę 10.000 zł. Wykonano następujące prace:

1/ Mgr Ineida Kaczmarek - "Kultura czytelników młodzieżowych studiujących" - praca badawcza przeprowadzona na terenie cukierni studenckiego "Przejajda". /Objętość 3 ark./.

2/ Mgr Teresa Kądziołowa - Recenzja książki E. Jackiewiczowej pt. "Dziwotaś szukają drogi" - Praca badawcza przeprowadzona wśród młodzieży szkolnej. /obj. 2 ark./.

3/ Mgr W. Snochalska - Recenzja książki E. Salaburkiej pt. "Wspomnienie z diabłem" - Praca badawcza przeprowadzona wśród młodzieży szkolnej. /Obj. 2 ark./.

Inne prace finansowane przez Komitet Nauk
Pedagogicznych

W ramach prac zespołu "Dziecko i Film", pracującego pod opieką naukową prof. dr W. Żebrowskiej Komitet finansował 2 prace, a mianowicie: dr Janiny Wróblewej - Rozumowanie dzieci przy oglądaniu różnego rodzaju filmów, mgr. Adama Kulika - Metody badania upodobań filmowych u dzieci. Oprócz tego Komitet finansował pracę mgr Danuty Barasch - "Alkoholizm młodzieży w świetle wypowiedzi samej młodzieży".

Komitet opłacił także niektóre prace eksperymentalne zespołu ryńskiego pracującego na uniwersytecie Warszawskim pod kierownictwem prof. T. Tomaszewskiego.

Podjęto również opracowanie koncepcji publikacji o placówkach eksperymentalnych w Polsce i na granicy oraz zebrano materiał bibliograficzny oraz informacje od osób żyjących na temat placówek eksperymentalnych w Polsce. Koncepcję wydawnictwa o placówkach eksperymentalnych opracował prof. dr W. Okoń, a materiały o pracach eksperymentalnych przeprowadzonych w Polsce w l. 1900-1939 zebrali Wanda Dzierżbińska i Stanisław Dobrowolski.

Działalność wydawnicza Komitetu w r. 1958

W roku 1958 ukazały się następujące pozycje wydawnicze:

- 1/ Konstanty Hanyński - Pisma pedagogiczne tom I, "Problemy wychowania" Seria "Biblioteka Kłasyków Pedagogiki". Druk swarty. Objętość arkuszy wyd. 39,80. Nakład: 1850 egz. Wyd. Ossolineum.
- 2/ Red. Ryszard Wroczyński - Pedagogika pozytywizmu warszawskiego. Seria: "Źródła do dziejów myśli pedagogicznej". Druk swarty broszur. Objętość: 21, 43 ark.wyd. Nakład: 1360 egz. Wyd. Ossolineum.
- 3/ Red. Krystyna Kulickowska - Rozprawy z historii literatury dla dzieci i młodzieży. Seria: "Studia pedagogiczne tom V." Druk swarty broszur. Objętość: 20,33 ark.wyd. Nakład: 850 egz. Wyd. Ossolineum.
- 4/ Red. Kazimierz Wojciechowski - Zagadnienia oświaty dorosłych. Seria: "Studia pedagogiczne tom VI." Druk swarty broszur. Objętość: 31,20 ark.wyd. Nakład: 1260 egz. Wyd. Ossolineum.
- 5/ Pozycja o planu wydawniczego na r.1958: Włodzimierz Szwedczuk - Psychologia zapamiętywania. Seria: "Monografie pedagogiczne tom VII." Objętość: 21 ark. wyd. Nakład: 2060 egz. ukazała się jesienią w r.1957.

Działalność wydawnicza Komitetu jest limitowana przyznawaniem ograniczonych kredytów przez PAN na pokrycie deficytu, spowodowanego w wydawnictwach naukowych o charakterze specjalistycznym. Na rok 1959 przyznano kwotę zł 359.000, co umożliwi druk szacunkowo 4 pozycji. W ten sposób "nie zmieści się" w planie na rok 1959 "Nauka o rzeczach" W. Dawida, mimo, że wydanie tej pozycji ze względu na 100-lecie urodzin tego pedagoga i przyjaciela, ważną w związku z tym sesją naukową byłoby bardzo na czasie. "Ossolineum" - na interwencję Komitetu Nauk Pedagogicznych - powzięło zamiar zrealizować wydrukowanie tej pozycji w r.1959.

Kontakty naukowe z zagranicą

W roku 1958 kontakty z zagranicą poprzez wyjazdy i przyjazdy naukowców nie były zbyt ożywione. Spośród członków Komitetu K.Red. prof. S. Blachowski, prof. T. Tomaszewski i prof. M. Żebrowski wzięli udział w XIII Międzynarodowym Kongresie Psychologii i Pedagogiki

w Rzymie w dn. 4 - 14 kwietnia. Na Zjeździe prof. H. Tomaszewski, który był oficjalnym delegatem PAZ wygłosił Komunikat: "Badania nad skutecznością sygnałów kontrolnych". Pozostali delegaci brali udział w dyskusji, a prof. Błaszowski, jako członek Zarządu Głównego Międzynarodowego Towarzystwa Psychologii Stosowanej - w posiedzeniu Zarządu tego Towarzystwa. Prof. B. Suchodolski wyjechał na konferencję UNESCO do Paryża oraz do Anglii.

Doc.dr S. Wołoszyn przebywał w dn. 12 - 25 maja na Węgrzech w ramach wymiany naukowej Polakom Akademii Nauk z Węgierską Akademią Nauk.

Ogólna charakterystyka działalności Komitetu

w r. 1958

Zakładano, że w r. 1958 nastąpi ożywienie działalności naukowej Komitetu poprzez wzmożenie informacji o podejmowanych przez członków Komitetu pracach badawczych i przez polecanie naukowemu na referaty i dyskusje problemów na zebraniach Komitetu. Istotnie, w roku 1958 konferencje Komitetu miały charakter głównie problemowy, jak np. dwudniowa konferencja na temat problematyki wydajności pracy, konferencja na temat nauczania matematyki w szkołach ogólnokształcących i na temat wychowania estetycznego. Komitet podjął również próbę koordynowania badań. Przejawem tej strony działalności Komitetu była konferencja 18 listopada 1958 r., podczas której dokonano przeglądu badań nad młodzieżą, prowadzonych przez różne instytucje i placówki naukowe. Ponadto Komitet zwrócił się do wszystkich placówek naukowych pedagogicznych i psychologicznych w Polsce o nadanie wykażu prowadzonych prac badawczych. Zewszę zorientowano tą drogą część działalności badawczo-naukowej w zakresie pedagogiki i psychologii ukatki koordynowanie prac i zapobieganie nieracjonalnemu dublowaniu prac. Komitet podjął też w r. 1958 inicjatywę zebrania dorobku placówek eksperymentalnych w Polsce i na granicy. Wydanie publikacji na ten temat przez Komitet byłoby dużą pomocą dla eksperymentów rozpoczynających się obecnie i opierających coraz więcej placówek wychowawczych w Polsce.

Wreszcie na uwagę zasługuje dość znaczny dorobek wydawniczy Komitetu, obejmujący 5 pozycji o łącznej objętości 124 arkuszy.

Preliminarz budżetowy Komitetu Nauk Pedagogicznych
na rok 1959

I. Prace planowe.

1. Zespół badawczy rozwoju mowy i myślenia	30.000.-
2. Zespół badający sposób uzyskowy młodzieży	
a/ Wrocławski - pod kier.doc.Konopnickiego	30.000.-
b/ Warszawski - pod kier.doc.Bartockiego	20.000.-
3. Badania twórczości J.Korosiaka	10.000.-
4. Zbieranie materiału o placówkach eksperymentalnych w Polsce i za granicą	20.000.-
5. Zespół badań nad czytelnictwem młodzieży	10.000.-
6. Recenzje prac kwalifikowanych do druku	10.000.-
7. Udział w pracach naukowych organizacji międzynarodowych	10.000.-
8. Sesje i konferencje naukowe	10.000.-
9. Recenzje i inne wydatki	20.000.-
	<u>170.000.-</u>

12